

Šiame numeryje:

Lietuvos himno vertimo anglų kalbon reikalai.
Dr. Jono Griniaus požiūris į literatūros kūrinių.
Chicagos solistų sutelktinis koncertas.
Žmogus ir daiktas Juozo Sodaičio kūryboje.
Ir niekad ne namolei — Antano Jasmanto poezijos knyga.
Antano Jasmanto eilėraščiai.
Antano Vaičiulaičio apybraiža „Kelionė į Williamsburgo miestą“.
Netekome Fabijono Neveravičiaus.
„Galerijai“ Chicagoje vieneri metai.
Antras kaimas į dvarus neišlaksto.
Vokiška knygutė apie Czesław'o Milosz'o tėviškę.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

LIETUVOS HIMNO VERTIMO ANGLŲ KALBON REIKALAI

Reikia džiaugtis, kad mūsų rašytojų kūrybos kaskart vis daugiau yra pateikiama platesniams skaitytojų sluoksniams anglų kalba. Plečiant vertimų užmojus, būtų labai svarbu susilaukti ir gero Lietuvos himno vertimo į anglų kalbą. Jis reikalingas įvairiomis progomis. Pvz., kongreso atstovai jį kartais net perspausdina „Congressional Record“ leidiniuose, ir būtų puiku, kad mūsų himnas būtų perteikiamas visais atžvilgiais gerame vertime, kad jame būtų ir turinio tikslumas, ir reikiamas melodiningumas.

Vis dėlto jau turime ir ne vieną himno vertimą. Bene labiausiai paplitęs vėlionio poeto Nado Rastenio:

*Lithuania, our country,
Land of might you'll ever be;
Through the ages your fond sons
Have gathered strength from thee.*

*Lithuania, your children
Paths of righteousness shall tread;
For their native land the'll labor
Earth aspiring aims they've bred.*

*Fount of light, may your bright sun
Pierce all that's in darkened sheen,
Show us Truth's noble way,
And we'll follow in your gleam.*

*In our hearts, Lithuania,
Love for you will dwell fore'er
Spirit of the world is soaring —
Caught in your exalted glare.*

Šis vertimas nestokoja ritminio skambumo, poetinio vaizdumo, tačiau yra kiek nutolęs nuo lietuviškojo teksto.

Arčiau lietuviškojo teksto yra himno vertimas, pasirodęs knygelėje „Lithuania“, išleistoje Hanau mieste, Vokietijoje, 1946 m. Ten duodamas toks vertimas:

*Lithuania, our native country,
You are a land of heroes,
From the past do let your sons
Obtain the strength*

*Let your children go
Only the way of virtue,
Let them work for your profit
And for people's prosperity.*

*Let the sun of Lithuania
Remove the darkness
And the light and the truth
Let accompany our steps.*

*Let the love of Lithuania
Burn in our hearts
In the name of Lithuania
Unity let blossom.*

Šis vertimas visai arti originalo, atliktas beveik pažodžiui, bet jis gana grubus, be muzikalaus skambumo, o ir jo anglų kalba neturi pageidaujamo sklandumo.

Anglų kalbos dėstytoja Loyolos universitete dr. Agnesine Dering yra padariusi šiame vertime stambesnes pataisas. Jos vertimas skamba taip:

(Nukelta į 2 psl.)

JONO GRINIAUS POŽIŪRIS Į LITERATŪROS KŪRINĮ

ALINA SKRUPSKELIENĖ

Pereitų metų lapkričio mėn. 10 d. Miunchene, Vokietijoje, mirė dr. Jonas Grinius, Vytauto Didžiojo universiteto Kaune profesorius, dėstęs ten prancūzų literatūrą, meną, estetiką ir religinio meno istoriją. Pats kūręs dramas ir parašęs daug literatūrinių studijų, savo kritinius straipsnius išleisęs dviem tomams „Veidai ir problemos“. Nemaža dar liko rankrašty ir originalios kūrybos, ir kritikos straipsnių. Vertino daugiausia naująją lietuvių literatūrą. Visuomenei jis gerai pažįstamas kaip nenuolaides ir kovingas literatūrinių disputų dalyvis, atkakliai ginąs tai, kas, jo nuomone, yra neabejotina tiesa.

Pažiūros į literatūros kūrinių yra labai įvairios, ir literatūrinės srovės glaudžiai siejasi su jų laikotarpio filosofinėmis idėjomis. Materializmo, socializmo veikiami iškilo literatūroje realizmas, natūralizmas, socialistinis realizmas. Kiekviena srovė ateina su savitomu požiūriu į tai, kas sudaro literatūrinį kūrinių, ko turėtų siekti kūrėjas, ko kūrinyje turėtų ieškoti literatūros kritikas. Kūriny įvairiais laikais buvo vertinamas labai įvairiais atžvilgiais: estetiniu, idėjinu, tautiniu, moraliniu, etnografiniu. Paskutiniaisiais laikais iškilęs struktūralizmas kūriniui suprasti vėl siūlo skirtingus metodus.

Kiek galima susekti iš J. Griniaus literatūrinių ir kritinių straipsnių (Veidai ir problemos, I ir II t. ir kit.), jo literatūrinis credo yra krikščioniškojo humanizmo reiškimas literatūrinėmis ir apskritai meno priemonėmis. Tokia požiūrio formavo jo religinis nusiteikimas, kurį jis išsinešė iš šeimos, gilo ir brandino studijomis. Jis studijavo 1922-1926 Kaune, 1926-1929 Grenoblyje ir Paryžiuje. Klausėsi Stasio Salkauskio, Kuraičio paskaitų, o jo literatūrinį pomėgį ugde ir skatino Mykolaitis - Putinas, Juozas Eretas. Tačiau jo paties kūrybai galėjo turėti įtakos ir klasikai, ypač prancūzų, kuriuos jis mėgo ir uoliai studijavo: jį žavėjo patosas, charakterių kilnumas, klasikinė forma. Idealus draminis personazas jam buvo pvz. Goethės

Ifigenija, kuri savo taurumu sutramdė barbarų valdovą, arba senovės Antigona, nepaklusus nedoram įsakymui. Bet didžiausios įtakos jo kritinėm požiūrom susidaryti turėjo jo charakteris.

J. Griniaus nuomone, skaitytojas, imdamas į rankas knygą, iš literatūros kūrinio tikisi gauti prasmingo estetinio išgyvenimo, susidurti su žmogiškąja problematika. Jis nori pasekti, kaip kūrėjas, naudodamasis literatūrinėmis meno priemonėmis, atskleidžia skaitytojui likiminę žmogaus problemą, kraštutinę situaciją ateisradusį žmogų. Tačiau, sprendžiant tą problemą, rašytojo žvilgsnis neturėtų pasitenkinti materialiu pasauliu, bet pakilti „drąsiu poskrydžiu aukščiau vidutiniškumo“, kad kovotų dėl ko nors pozityvaus. Šita žmogiškoji problematika yra esminė sąlyga literatūros kūriniui išlikti ateičiai. Ypač dramai ir romanui. Bet problema turi būti atsietą nuo erdvės ir laiko, kad sudomintų ir angažuotų ir tokį skaitytoją, kuris nepažįsta vaizduojamųjų aplinkybių, problematika turėtų būti bendrai žmogiška, temos interpretuojamos ne siauru mastu, bet praplėstos į visą žmoniją.

Kraštutinių situacijų Grinius randa lietuvių likime ypač po pastarojo pasaulinio karo, kai jėga buvo perskirtos šeimoms, kai mylimi artimi asmenys buvo išblaškyti po įvairius pasaulio kraštus, kai dideliama žmonių skaičiui teko atsidurti mirties akiavaizdoje. Bet taip pat ir visoje lietuvių kovoje dėl laisvės būta kraštutinių situacijų. Kraštutinė situacija yra ir šių laikų kacėtų likimas. Čia blogis yra pats giliausias ontologinės piktybės viešas prasiveržimas. Su juo kovoti galima tik krikščioniška meile, kuri blogį nugali, jį tarsi išperka auka iki mirties. Ir tokių situacijų lietuvių likime šiandien netrūksta. Batio Sruogos „Baisiosios nakties“ dramoje yra pavaizduotas vienas epizodas iš 1905 metų revoliucijos, kai prasiveržus jėga nori pakeisti socialinę ir politinę santvarką. Tokia kova yra viena iš žmogiškiausių idėjų, nes „šios

Dr. Jonas Grinius (1902—1980)

Nuotrauka V. Maželio

laisvės yra glaudžiai susijusios su asmenine laisve, be kurios žmogus negali egzistuoti pagal jam prideramą stovį (Veidai ir problemos, II, 124.). Marijos Pečkauskaitės „Senojo dvaro“ apysakos analizė pailiustruoja J. Griniaus galvoją. Apysakoje vaizduojamas vienos bajorų šeimos gyvenimas, tėvų ir vaikų santykiai, tautinės sąmonės budimas, — tam tikra epocha Lietuvoje. Bet visas dvaro ir žmonių buvimas yra apgaubtas tarsi mirties šešėliu. Ir tai esanti pagrindinė apysakos idėja — gyvenimas yra ne pastovus, laimės ir nelaimės akimirkos kaitaliojasi. Ši praeinamumo idėja iškelia apysaką iš erdvės ir laiko, atsiejia

ją nuo konkrečių aplinkybių, jai teikia bendro žmogiškojo likimo prasmę. Gyvenimo trapumas visų laikų ir visų tautų žmogui yra suprantamas. Autorės mirties samprata, kokią ji atskleidžia pagrindinės veikėjos Mamatės lūpomis, yra giliai krikščioniška, artima lietuvių liaudies pasaulėjautai, bet ir gimininga daugeliui Vakarų Europos romantikų... „pastatydamas mirtį kaip žmogiškos dalios ir drauge apysakos Senojo dvaro centrinę problemą, M. Pečkauskaitė pasirodė ne tik romantikė, bet dar egzistencialistų pirmtakė Lietuvoje, nes joks kitas mūsų rašytojas jokiam dailiosios prozos kūrinyje anksčiau nebuvo tiek svarstęs mirties problemas kaip Senojo dvaro autorė“ (V. ir P. II, 45p.).

Aplamai žmogiškos problematikos ir kraštutinių situacijų J. Grinius randa ir istorinėje medžiagoje. „Gulbės giesmės“ dramoms tema yra Barbaros Radvilaitės ir Žygimanto likimas. Juodviejį meilę, ištikimybę, patriotizmas, kova su karališkiųjų rūmų intrigomis, pagaliau Barbaros mirtis — tai vis bendrai žmogiškos problemos, kurios tą istorinę medžiagą padaro artimą ir suprantamą šių laikų skaitytojui, nes ir šiais laikais žmonės turi tokių psichologinių ir idėjinių problemų.

Ieškodamas literatūros kūrinių likiminį problemų, atskleistų tradicinėmis meno priemonėmis, J. Grinius teigia, kad modernaus teatro drama turi silpną dramatinę int-

rigą, nerodo gilių būties konfliktų, yra šalta žmogui. „Su juo rašytojai elgiasi lyg kokie zoologai, kurie mėsinėja gyvų žvėrelius, tepaisydami tik eksperimento tikslų. Šitą antihumanistinį nejaudrumą, atėjusį į literatūrą iš gamtos mokslų bei technikos, kai kas laiko labai modernia ir pažangia ypatybe. Tačiau ji turės išnykti, kai rašytojai vėl panorės geriau suprasti žmogų. Tada jie pamatys, kad pasiklydęs, sunykęs, mirties šokį šokas, žemai puolęs žmogus net scenoje vertas didesnės pagarbos negu eksperimentinis gyvulėlis. Kam humanizmas nėra tuščias žodis, tam ir dabar aišku, kad į pažinimą ir supratimą teveda meilė, bet ne širdies šaltis su ironija“ (Aidai, 1969, Nr. 7., 306p.).

Ir kituose kraštuose, pvz. Vokietijoje, kritikų, rašytojų, filosofų suabejota literatūros ateitis dėl technikos išsigalėjimo. Trys šių dienų gražuoliai, J. Griniaus žodžiais tariant, radijas, kinematografas ir televizija išstumia meną. Literatūra, kaip mes ją anksčiau supratome, nebepateiktų moderniojoje kultūroje. Dailė, muzika, teatras, grožinė literatūra, filosofija pasitraukė iš kelio ir užleido vietą kompiuterio mašinai. O mašininė technika humanizmą paverčia antihumanizmu, ji nuolat palaiko tą antihumanistinę dvasią ir tuo desorganizuoja dvasinę žmogaus kūrybą.

Lietuvių literatūroje Lietuvoje ir išeivijoje vis daugiau atsiranda temų iš svetimo gyvenimo. Lietuvoje šito reikalauja komunistinė ideologija, išeivijoje skatina „snobistiškas“ noras atsilipti į aktualius gyvenamojo krašto klausimus, pavaizduoti jų papročius ir žmones. „Šitas svetimųjų reiškinų tėvynėje ir Amerikoje brovimasis į lietuvių literatūrą jau nemaloniai apseunkina ir susvetimina“ (Aidai, 1969, Nr. 6, 262p.). Tai rodo, kad lietuvių literatūrai reikia svetima gyvenamojo krašto aplinka. Lietuvių literatūra pergyvena šių dienų literatūrinę krizę ne bendresne prasme, bet svetimųjų įtakojama. Mūsų trys premijotieji romanai „Trečioji moteris“, „Delfino ženklė“, „Sąmokslas“ kaip tik ir plėtoja tokias svetimojo gyvenimo temas. Bet ten svetimas gyvenimas taip užgožia lietuviškąjį žmogų, kad jo beveik nematyti. Tačiau svetimos, nelietuviškojo gyvenimo temos, kurios neatspindi bendrai žmogišką problemą, nėra vertos lietuviškojo talento.

Lyrikos krizė esanti dar gilesnė negu kitų žanrų. Ją žudo nusilenkimas mašinai, technikai, antihumanizmui. Šių laikų mėgstamas techninis mechaninis žodynas nesiderina su lyrikos esme. Techninės antihumanistinės tendencijos nėra vien tik šių dienų reiškinys. Jų žymių galima rasti jau prieš 50 metų kubizmo ir futurizmo pastangose pakreipti dailę ir žodinę kūrybą iš tradicinio į naująjį, revoliucinį kelią.

(Nukelta į 2 psl.)

Raudonos, marnos, gelsvos, baltos
Prašydų tulpės visos kartu... (Kazys Binkis)

Nuotr. V. Maželio

Chicagos solistų sutelktinis koncertas

MYKOLAS DRUNGA

Liesą kuina pasikinkęs ar-
tojas. Nusvirusią galvą ranka
parėmęs rėpintojėlis. Prie-
ratelio verpianti motina,
mokanti šalia pasisodintą
dukrelę skaityti iš maldakny-
gės. Tai vis mūsų istorinio
palikimo simboliai, skulp-
tūroje įamžinti ir giliai mūsų
samonėn įrežti. Jeigu šitaip
panašiai reikėtų įamžinti ir
patį tipingiausių mūsų muzi-
kinės kultūros simbolių, tai
vargu ar galėtume pasirinkti
taiklesnę figūrą, negu — solis-
tą, atsistojusį fortepijono
išlenkime.

Pats solisto žodis pas mus jau
yra įgavęs specifinę dai-
nininko prasmę, nežiūrint to,
kad juo lygią teisę dalintis turi
ir smuikininkas, ir pianistas, ir
fleitistas, ir dar tuzinas kitų
rūšių instrumentalistų. Bet
balandžio 26 d. Jaunimo cen-
tre, Chicagoje, joks instru-
mentalistas nesikėsino į net
astūnių iškiliasius Chicagos
dailininkų solistinė garbė, su-
žibėjusią koncerte, kuris ir
skeptiškiausiems klausytojui
negalėjo nepatikti ar praigiti.

Jeigu apie šį koncertą nieko
daugiau ir nebesakytume, vis
dėlto istorijos metrikai reikėtų
palikti bent dvi pavardes —
Danos Stankaitytės ir *Nerijos
Linkevičiūtės*. Jų pasirodymai
tai buvo šio koncerto spindin-
čios viršūnės.

Trumpai tariant, D. Stankai-
tytės „Pace, pacemio Dio“ būtų
galima klausytis kiekvieną
dieną. Stiprus ir dinamiškai
lankstus balsas visuose
registruose, o ypač žaviai vib-
ruojančios aukštosios, plati
kantilena, elegantiškas
muzikinės linijos vystymas,
didelė vidinės ramybės jėga
prieš akis ir ausis kuria visa-
pusiškai išbaigtos muzikinės
asmenybės vaizdą, kurį jau
reikėtų vadinti mūsų kultūrinio
gyvenimo fenomenu.

O kas prieš ketverius metus
— tada Bostone šiam recen-
zentui ir teko paskutinių kartą
girdėti N. Linkevičiūtę — būtų
pagalvojęs, kad šiandien jį
įveiks ne tik garsiaji ir sun-
kiją Cio-Cio-San ariją iš an-
trojo „Madam Butterfly“
veiksmo, bet ir kone visos sce-
nos ilgio Violetos dialogas su
senoju Zermontu iš „Tra-
vianos“? Čia tai jau tikrai tie-
tiesiog „sensacijos“ žodis.
Abiejuose gabaluose be persto-
jo liejosi gero muzikinio skonio,
išieškoto frazavimo kontro-
liuojamas galingas ir spal-
vingas niuansų emocinis pergy-
venimas, kuriam užteko visų
solistės turimų vokalinį resur-
sų ir kuris savin sugėrė ir tai,
kas kitame kontekste kartais
galėtų pasirodyti gal kaip aukš-
tųjų gaidų forsavimas. Pažy-
metina, kad Violeta retai teis-
girstame tokio tamsaus
kolorito, kaip Linkevičiūtės, ir
todėl mums šmėstelį mintis: ak,
kad jį turėtų dar ir koloratū-
rą ir galėtų mums dovanoti
visą Violetos partiją!

Koncertą atidarė dar turbūt
niekad tokiai gausiai publikai
nedainavusiai aštuoniolik-
metė Rūta Pakštaitė, iš karto
pradėjusi ir visame koncerte
pačiu įdomiausiu lietuviškojo
repertuaro gabalu — Juozo
Grudžio pagal Kazio Binkio
eilėraščių parašyta daina „Nak-
tis Berlyne“. Ši anuomet avan-
gardinį kūrinių teco prieš tai
girdėti tik vieną kartą, būtent
Laimos Rastenytės-Lapinskienės
interpretacijoje. Jei La-
pinskienė jį tada sėkmingai
pavertė spektakliu, tai Pakš-
taitė iš jo tiksliai paliko tik
dainą. Jos šio nelengvo dalyko
atlikimas buvo visiškai įti-
kinantis pačiu disciplinuotu
muzikinės minties siūlo iš-

narpliojimu. Atsimerat, kad
Pakštaitė dar tik savo karjeros
kelio pradžioje, buvo absoliu-
čiai nesunku jai atleisti vieną
kitą netobulumą, pvz., nevy-
kusį šoktelėjimą aukštyn ket-
virtame žodžio „aristokratės“
skiemenyje.

R. Pakštaitė turi gražų,
šokolado švelnumo ir spalvos
sopraną. Tik — ar jos balsas
truputį ne per giliai pasta-
tytas? Ar nėra pavojaus, kad
gali būti visai į gerkle
suvarytas? Iš šio jos pasi-
rodymo dar per mažą duomenų
apie tai spręsti; šį klausimą
keliamo tik priminimui, jog
kiekvieno pažangos ieškančio,
ypač jauno solisto amžiuje
ateina momentai, kada reikia
apsispręsti: keisti ar nekeisti
mokytoją. Vienas iš tolimesnių
Pakštaitės uždavinių būtų taip
pat pagerinti ir dikciją, tiek
viso žodžio artikuliaciją, tiek
ir atskirų garsų (pvz., lietuviš-
ko, neapsiruoto „t“) ištartimo
prasmę. Čia jau geru pavyz-
džiu tarnauja visos kitos
koncerte girdėtos dainininkės,
jų tarpe ir *Margarita
Morkienė*, kuri itin gražia
tarsena, o šiaip be pretenzijos
(taigi, ir be didelio laimėjimo ar
pralaimėjimo galimybių)
santūriai, stilingai atliko Br.
Budriūno „Šauksmą“ ir
Rutėlės ariją iš K. V. Banachio
„Jūratės ir Kastyčio“ (pasta-
rąją, beje, geriau negu seniau
išleistoje plokštelėje).

Visi koncerto vyrai buvo
„lietuviškai balsingi“. Iš jų gal
net pats garsiausias — *Algirdas
Brazilas*, kuris vietomis
nejuokais atakuodavo klau-
sytų ausų būbnelius, už tai
betgi savo ruožtu pelnydamas
užkurtos publikos paten-
kintus ovacijas. Gerbdami pati-
kimiausio mūsų baritono
amžių ir nuostabų patvarumą,
ir mes nepyksime per daug už
išskaptas kantilenas, už adu-
susius frazių galus, už žodžio
„platų“ išstėgimą „Korne-
vilio varpų“ arijoje, už švel-
numo nebuvimą, dainuojant
„o dolcezze perduti“ Renato
arijoje iš „Kaukių baliaus“.

Nuo A. Brazilo balsingumu
neatsilikio ir jį net tembru
panašus *Algis Grigas*, tik
žymiai lygiau apvaldes frazes.
Sodriai ir kultūvuotai skambė-
jo bosas *Jonas Vaznelis*,
atlikęs karaliaus Filipo ariją iš
„Don Carlos“, kuri sunki tuo,
kad taupus akompanimentas
čia ypač apnuogina balso
liniją.

Brazilo broliškos meilės duete
su *Stefanu Wiciku* iš „Perlų
žvejų“ irgi nesigirdėjo kokio
subtilumo ar niuansuotumo;
abiejų vyrų dinaminė skalė
judėjo tarp fortissimo ir forte,
tačiau tuo jėdų pasiekė norimo
efekto. Šiaip S. Wicikas parodė
daug gražaus dainavimo
Memorino arijoje iš „Meilės
eliksyr“ ir Chopino etudo
transkripcijoje: čia buvo ir
skardaus tenorinio metalo, ir
švelniai ištėtų piano tonų.

Vyrai keliuose duetuose
talkino ir moterims. Jonas
Vaznelis, atrodęs ypač geroj
formoj, išvystė platų nuotaikų
diapazoną nuo tėviško
vienuolio „Likimo galios“
duete su D. Stankaityte iki
elegantiško linksmuolio duete
su M. Morkiene (gana
originalios interpretacijos
Zerlina Mozarto „Don Giovan-
ni“). Ypačiai sunkų vyrišką
duetinį uždavinį atliko tikrai
pasigėrėtinai Algis Grigas. St.
Simkaus duete „Ant marių
krantelio“ jisai R. Pakštaitės
akivaizdoje labai įtikinančiai
suvaizdino prinokusį berną,
„netrivojantį“ suviloti kad ir
trylikos metų mergelę, o
priešais N. Linkevičiūtės

Sandro Botticelli (Italija, 1445-1510)

Primavera (Pavasario alegorija)
Uffizi galerija, Florencija

Daiktas ir žmogus Juozo Sodaicio kūryboje

Dailininko parodos Chicagoje proga

Moderni vaizduojamojo me-
no istorija liudija skirtingą
dailininkų žvilgsnį į daiktą.
Impresionizmas matė daiktą
tik išorinį išspūdį, jį patį nesigilindamas. Priešingai —
ekspresionizmas žiūrėjo ne tiek
patį daiktą ir jo išspūdį, bet
vaizdavo kaip jis norėtų ar
linkėtų, kad daiktas atrodytų.
Taip impresionizme daiktas
neparodė savosios esmės, o
ekspresionizme jis parodė jos
labai daug. Tik tai buvo ne tiek
paties daikto siela, kiek daili-
ninko, kaip jis tą daiktą norėjo
suprasti.

Tolimesnė vaizduojamojo
meno raida visiškai nusikrei-
pė nuo daikto ir bandė vietoj to
gilintis į medžiagą. To nega-
na, buvo pradėta gilintis į
pirminę medžiagą, kuri dar yra
jokios formos nepaliesi. Todėl
muziejuose bei parodose ir atsi-
randa tamsios ar juodos drobės
be jokios formos užuominos.

Turint tai prieš akis, visai
kitoks priėjimas prie daikto
yra Juozo Sodaicio kūryboje.
Jam daiktas yra realybė savy-
je, kurį jis priima kaip tokį, ne
vien kaip jo pirmą išspūdį, ir
nesistengia jo paskandinti ko-
kioje dvasinėje bendrybėje.

Bet čia Sodaicio daikto
mąstymas nesustoja. Tokia
yra mūsų psichofizinė tikrovė,
kad daiktai mumyse išgyvena
kažkokią opoziciją vienas ki-
tam. Taip štai paimkime du
daiktus: Vilniaus Aušros var-
tų struktūrą ir Aušros vartų
madonos paveikslą. Jei daili-
ninkas turės tikslą pavaiz-
duoti Aušros vartus, ką jie rei-
kia mūsų galvosenoje, ir jeigu
tai darys realistiškai, tai bus

Violeta A. Grigas atsistojo
gaspadoriškai atokiui, bet tar-
piais ir jausmingu (gal kiek per
jaunatvišku) tėvu Zermontu. O
po šitos išsemančios scenos
jisai dar turėjo išspausti grau-
džiai melodingą „Provenzos“
ariją, negavęs nė atsikvėpti.

Visai atsikvėpti negavo ir
tam tikra prasme viso šio kon-
certo ašis, akompaniatorius
Alvydas Vasaitis. Jo puikus
ritminis jausmas ir regimas
pozityvus rūpestingumas
solistų atžvilgiu leido pasta-
riesiems išsiskleisti geriau-
siomis jų savybėmis.

Tektų tik palinkėti, kad šis
pirmasis koncertas, skirtas
grynai Jaunimo centro labui
(už jį solistai neėmė jokio hono-
raro), virstų pastovia tradicija,
kasmet liudijanti mūsų
vokalinės kultūros marga
gyvybę. Atsimerant, kad dau-
guma atlikėjų šiuo metu stro-
piai ruošiasi beveik
beprecedentiniam „I Lituani“
operos pastatymui, jų pasi-
aukojimas ir pasiekimas šiame
koncerte tampa pabrėžtinai
reikšmingas.

nuskriaustas arba Šv. Mergelės
paveikslas arba šio stati-
nio architektūra. Šios proble-
mos sprendimą Sodaitis rado,
išsilaisvindamas iš visų
perspektyvinių aplinkybių ir
pavaizduodamas tuos daiktus
toku būdu, kad jie vienas
kitam nekenkia ir kiekvienas
pasirodo su savo verte.

Atrodo, kad kompozici-
niai sugebėjime suderinti
daiktus ir įvaizdžius, nelei-
džiant jiems vienas kito pažeis-
ti, glūdi Sodaicio tapybos ver-
tė. Paimkime štai vieną iš jo
Eglės žalčių karalienės vaiz-
davimų. Paveikslas vaizduoja
jūrą, su joje glūdinčiais žalčio
rūmais. Eglė stovi atskirai,
užimdama trečdali pavaikslo.
O žalys yra panaudotas tik
kaip rėmai apsupti jūros ir
rūmų paveikslui. Šis derinys
liudija, kad dailininkas turi
aiškų sakinį apie šiuos mito-
loginius įvaizdžius ir nesivar-
žo jį pasakyti.

Sodaicio kūryboje dėmesys
yra nukreiptas ne tik į daiktų
santykį, bet ir į santykius
tarp žmogaus ir daikto. Rodos
parodoje nėra nė vieno kūri-
nio, kuriame nebūtų žmogaus.
Tai yra labai vertas pažymėti
dalykas, nes jau kuris laikas
žmogus pradėjo išnykti, kaip
tema, vaizduojamame mene.
Sprendamas žmogaus ir daik-
to sąveikla, Sodaitis yra ištiki-
mas savo nesikišimo politikai.
Čia nei daiktas nustelbia žmō-
gą, nei žmogus daiktą. Jie abu
yra savaimingi, skirtingi, kar-
tais stovi vias skirtingose
plotmėse, tačiau ryšys tarp jų
yra. Taip štai mergaitė ir
Nemunas turi sąryšį, bet jie
stovi kiekvienas savo savy-
bėje. Mergaitė yra realistiškas
piešinys. Nemunas yra grei-
čiau scheminis vaizdas.
Taciau žuvis ir žirgai per jį
plaukia į jį.

Juozas Sodaitis

Nieko nėra labiau nuoseklu,
žiūrint Sodaicio dvasios požiū-
riui, kad jis visą vieną salę yra
užpildęs vadinamais kolažais.
Kolažas yra toks paveikslas,
kuris yra sulipdomas iš įvai-
raus pobūdžio medžiagų,
objektų ir spalvų. Tačiau ir
šiuose kolažuose visur yra
žmogus.

Šiuo atžvilgiu, būtent, savo
noru gilintis į žmogaus ir daik-
to santykį, Sodaitis yra naujas
ir įdomus. Jis nepritampa prie
ligišolines vaizdavimų kryp-
ties, kuri stengėsi savo dvasi-
gumą išreikšti nepriklausoma-
mai nuo daikto ir nuo žmogaus
pavidalo.

V. Bgd.

NAUJI LEIDINIAI

• **MOTERIS, 1980 m., Nr. 6.**
Lietuvių moterų dvimėsenis
žurnalas. Leidžia Kanados Lietu-
vių moterų draugija. Redaguoja
Nora Kulpačienė. Administruo-
ja Bronė Pabedinskienė. Redak-
cijos ir administracijos adresas:
1011 College St., Toronto, Ont.
M6H 1A8, Canada. Žurnalo me-
tinė prenumerata — 8 dol., gar-
bės prenumerata — 12 dol.

Šiame numeryje: Zentos Teni-
sonaitės kalėdinių atsiminimų
pluoštas; Marijos Pečkauskaitės,
D. Sadūnaitės ir B. But-
kienės poezija; A. Tyruolio „Ma-
rija Pečkauskaitė atsiminimų
šviesoje“; P. Gaučio „Iš moters
kovų už lygias teises istorijos“. Re-
cenzuojamas naujos knygos, daug
kitų įvairenybių ir įprastiniai:
Moterys pasaulyje, Lietuvoje, Sei-
mininkų kampelis. Madų ir gro-
žio pasaulis, Sveikata.

Žurnalo puslapių papuošti D.
Tarabildienės, F. M. Smith, A.
Kučo, Z. Mickonienės, K. Simo-
nio, Schongauerio, F. Goya, R.
Harris, O. Naruševičienės ir K.
Karkaitės dailės darbų nuotrau-
komis.

Lietuvos himno vertimo anglų kalbon reikalu

(Atkelta iš 1 psl.)

Lithuania, our native country,
land of towering heroes;
Let your sons
draw strength from the past.

Let your children
walk in virtues' way;
Let them labor for your good
and for the good of others.

Let the sun of Lithuania
dispel the gloom of darkness;
and light of truth
our steps now lead;

Let the love of Lithuania
burn in our hearts.
In the name of that Lithuania
let unity prevail forever.

Šio vertimo kalba sklandesnė, patobulinta, nenutolstant
nuo originalo teksto. Bet ir čia dar pageidautina daugiau mēlo-
dijai būtiną skambumą. Abejotina, ar tiksli kalbėti, pvz., apie
„towering heroes“ ir ar, pakeisdami „vienybė tezyti“ į „Unity
prevail forever“, neprarandame to vaizdumo. Ir dėl kitų vietų
galėtų būti atitinkamų pageidavimų.

Yra žinomas ir dar vienas Lietuvos himno vertimas,
atliktas William'o Griffith'o ir įdėtas į tautų himnų rinkinį
„National Anthems of The United Nations and Their
Allies“, Boston Music Co., Boston, Mass.). Jam irgi toli iki
tobulumo. Štai kaip jisai skamba:

Lithuania, land of heroes, Up
And Face the day at hand
With the old heroic courage
Fill your sons and daughters.

Lithuania, lead your children
In the path that beckons on;
Let them toil for their loved country,
And their people prosper.

Let the sunshine overhead,
Let the night be not too dark,
Give us light, give us light,
Lead our steps in justice. —

Let the love for our dear land
Burn and beat in ev'ry heart,
In this love, in this love
Let us be united.

Tad ir norėtusi prašyti mūsų mielų jaunesniųjų vertėjų ir
poetų, kurie jau taip sklandžiai reikiąsi poezijos vertimuose ir
net angliškoje kūryboje, parūpinti mums gerą, kiek galima tiks-
lesnį ir skambesnį Lietuvos himno vertimą. Reikalas yra tikrai
priešingai. Dr. Vincas Kudirka yra nusipelnęs, kad mēs pla-
čiausiai kultūringame pasaulyje naudojamai anglų kalbai duo-
tume patį geriausią Lietuvos himno vertimą.

Gal net būtų gerai sudaryti komisiją, į kurią įeitytų rasy-
tojų ir muzikų atstovai, ir kuri parūpintų Lietuvos himno
vertimą, kurį galėtume laikyti tikrai priimtiniu.

Jono Griniaus požiūris į literatūros kūrinių

(Atkelta iš 1 psl.)

Sumechanėjimą ir nusi-
leidimą technikai J. Grinius
priklauso net ir Mykolaitiui
Putinui, kuris nepajėgęs atsis-
pirti modernizmui. Eilėrašty
„Greitai važiuojame“, pa-
rašytame 1930 metais, susi-
žavėta automobilio — masi-
nos — jėga ir greičiu „Greitai
važiuojame“, Šintas jėgų mus
iš vietos pagrobo“, „Glemžia
atstumą jėga prasiiveržus“. Ši-
tais greito važiavimo įspū-
džiais autorius atsiliepė į au-
gancią pasaulio technikos
galybę. Eilėrašty išgelbėjęs tik
paskutiniame posme iškeltas
egzistencinis klausimas: „Kas
skrenda? Mes ar pasaulis? At-
minki“ Ankačiauėjusio žur-
nalo „Literatūros lankai“ var-
das „lankai“ buvo taip pat
techniškas, paimitas iš kas-
dieninio spaustuvės darbo ter-
minų. Tai yra prisitaikymas
prie moderniojo technikos am-
žiaus žmogaus skonio.

Lyrinio eilėraščio stubur-
kaulis yra jo tradicinis klasi-
nis ritmas, kurį neigia lais-
vasis eiliavimas. Nusizūrėję į
technikos ir gamtos mokslus,
poetai mėgina įvairius eilavi-
mo technikos eksperimentus,
nepaiso tradicinio muzikinio
ritmo, atsaisako ir nuo kitų ta-
riamųjų „prietarų“, kaip pvz.
rimas ir asonansas. Labiau-
siai tačiau lyrikai kenkia gi-
lesnės minties stoka. Tas rei-
kiny pastebimas ne vien
lietuvių lyrikoje, bet ir visame
pasaulyje. Formos palai-
dumas, ritmo stoka, kraš-

tutinis individualizmas, min-
ties lėkštumas žymi „šiuur
modernų eilėraščių. Bet dėl to
labiausiai kalta ne lyrika, bet
beidejinė ir techninė civilizaci-
ja, ir lyrikai išvesti iš tos kri-
zės „Reikėtų ne vien didelių ta-
lentų, bet ir kitokios socialinės
bei kultūrinės aplinkos.“ —
Kaip avangardą šių dienų rasy-
tojų lietuviui J. Grinius siūlo
protestuojantį krikščioniš-
kai lietuvišką humanizmą.

Būdamas veiklios pažim-
ties, o ne į kontempliaciją lin-
kės filosofas, į literatūros ir
šiaip visuomeninio gyvenimo
įvykius reagojo tuoj, suherkė
viską, kas, jo nuomone, spra-
silenkė su amžiniais tiesos, ge-
rio ir grožio idealais. Bet jei
idejinė kūrinio dalis neįkrito
su jo literatūriniais įprotais,
jis pajėgė objektyviai įvertinti
daugelį mūsų literatūros kū-
rinų. Jis taip pat sakoi mas
atviras kritikai. Pratarėme į
„Veidų ir problemų“ Il-rą, to-
mą J. Grinius teigia, kad savo
nagrinėjimuose į autorių kū-
rybą jis norėjo pažvelgti ir į
vertinti savarankiškai, nepai-
sydamas įsigalincijusių nūmo-
nių. „...nevengdama atviro
nuomonių susidūrimo, įsiva-
kritika gali arčiau prieiti prie
rašytojo tikrų problemų, su jo
laimėjimais ir pralaimė-
jimais“.

(Iš paskaitos, skaitytos dr. Jono
Griniaus pagerbime, surengtame
ateitininkų sendraugij 1981.3.15.
Ateitininkų namuose, Chicago).

Ir niekad ne namolei

KAZYS BRADŪNAS

Antanas Jasmantas, IR NIEKAD NE NAMOLEI. Eilėraščiai. Išleido Ateitis 1980 m. Tėvų Adelės ir Antano Orintų atminimui dukterys Asta ir Vida finansavo šios knygos išleidimą. Aplanas — Danguolės Kuolienės. Spaudė „Draugo“ spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. Knyga kietais viršeliais, 72 psl., kaina — 6 dol., gaunama Ateities leidykloje, 17689 Goldwin Dr., Southfield, Mich. 48075 ir „Drauge“.

Pastarojo penkiasdešimtmečio mūsų poezijos raidoje du poetai yra labai vieniši. Vienas — ta prasme, kad jokiais atžvilgiais jų negalima priskirti prie tuo laikotarpiu mūsų poezijos sąrašų, sambūrių bei bendraamžių. Tie du poetai yra Antanas Jasmantas ir Henrietas Radauskas. Savo amžiumi jie galėtų galbūt glaustis prie Aisčio, Brazdžionio, Miškinio kartos. Tačiau kada šie trys jau buvo savo kūrybos bei kitiems įtakos viršūnėje, Jasmantas turbūt visai dar poezijos nerašė, o Radausko debutinis rinkinys „Fontanas“ (1935 m.) buvo tiesiog nustelbtas anos didžiųjų trijulės. Knyga praslydo, neatkreipusi į save jai verto dėmesio. Jasmanto pirmoji poezijos knyga „Grudos“ tepasirodė išėjimoje tik 1965 metais. Tačiau ši knyga iš karto jau buvo išskirtinai pastebėta, paskiriant jai net Lietuvos rašytojų draugijos metinę premiją.

Tiek Jasmanto, tiek Radausko negalima priskirti ir prie amžiumi jaunesnės žeminių kartos. Pastarųjų susibūdimų grupė savo poetiniais siekimais jau buvo visai kitokia. Tačiau abu du vienišieji — Jasmantas ir Radauskas — vienas į kitą taipgi nėra panašūs. Ieškant gilumų, galėtume sakyti, jog Radauskas kalba labiau iš agnostiko pozicijų, kai tuo tarpu Jasmanto temos kyla iš krikščioniškos pasaulėžiūros problemų. Radausko poetinis braižas ir poetiniai įvaizdžiai yra labiau bendriniai, kaip nors nespecifikuoti, apspindintys daugiau visos Europos kultūrinę tradiciją. Jasmantas šiuo atžvilgiu remiasi labiau į mūsų liaudies

Antanas Jasmantas — Antanas Maceina

poetinio žodyno struktūras, jų paprastumui įskiepydamas ligi šiol dar neturėtą intelektualią bei individualią giluminę prasmę.

Abudu vienišieji į viens kitą panašūs nebent dideliu reiklumu — eilėraščių poetiškumui aplamai. Kokių nors duobių jų abiejų posminėse struktūrose daugiau ar mažiau gana sunku rasti. Viskas čia taip išlyginta ir viskas taip paruošta reikliausiam skaitytojui, kad pastarajam belieka tik džiaugtis ir stebėtis.

Viso to gana apstu ir šioje Antano Jasmanto knygoje „Ir niekad ne namolei“. Kas buvo pasakyta aplamai apie Jasmanto poezijos pobūdį, tinka ir šiam rinkiniui. Tik, poetui įžengus į žmogaus amžiaus jau ne jaunystės laikotarpį, pabrėžtiniau čia išsiskiria labai subtilios pavarės ir vakaro mintys bei

nuotaikos. Todėl ir visai knygai galėtų būti motto vienas posmelis iš įvadinio eilėraščio „Biografija“:

Kaip plieno stygų užgavai mane,
Tą užgavai, Didysis Kanklininke!
Ir virpa dienos, prieš Tave nulinke,
Ir ulba dūdele vakarine. (5 psl.)

Šiaip knyga suskirstyta į keturis skyrius, kurių kiekvienas turi savo tam tikros temos vystymo raidą ir savą specifiką. Pirmasis skyrius „Vis atgalios“. Jame to elegiško praeinanumo gal yra daugiausia. Skaitytojui tačiau visa tai kaip nors tragiškai ir tiesiogiai neikišama. Dažnai tai būna tik poetiška užuomina, kalbant su daiktais taip švelniai, kaip mokėdavo kalbėtis su jais tik senosios mūsų dainos. Toks

Antanas Jasmantas

ATGAILOS PSALMĖ

... qui mal y pensent

Atleiski, Atpirkėjau,
Kad aš ne Tavo kojas glamonėjau,
Rausvais nagučiais nulakuotos, buvo
Šviesoj šilkinio žibintuvo.
Ir perversos vinim nebuvo.
Ne buvo, Viešpatie, nebuvo.

Brangių aliejų
Ant tų pirštelių aš neliejau.
Šviesoj šilkinio žibintuvo
Man ašaros ant jų nesruvo.
Nesruvo, Viešpatie, nesruvo.

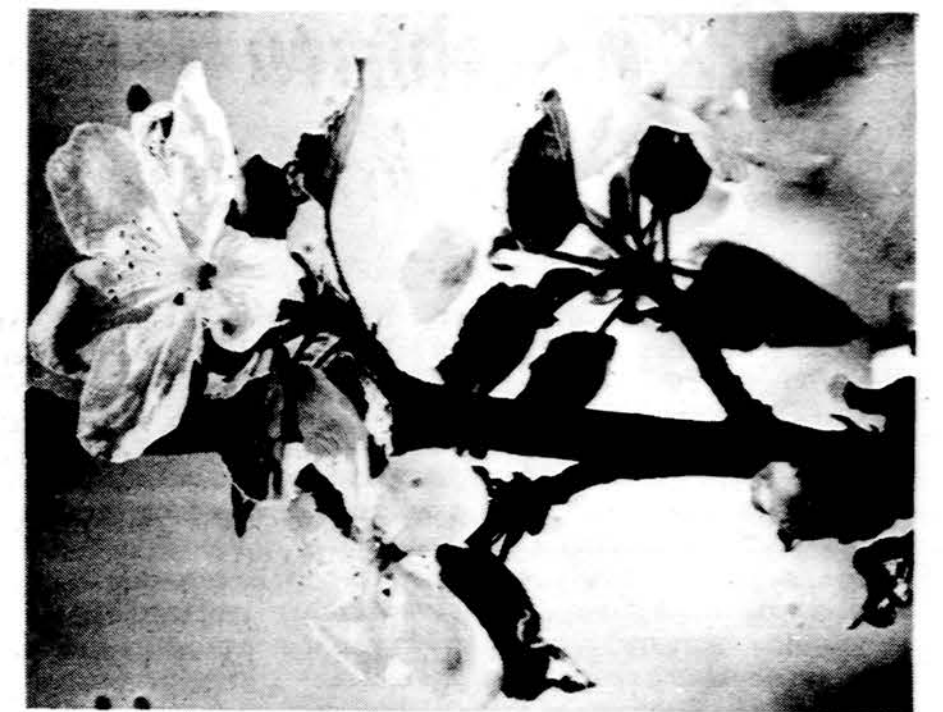
Kai aušo rytas,
Radau duris Tavų namų atidarytas.
Šviesoj mažičio žibintuvo
Taip tuščia, drėgna ir tamsu ten buvo,
Ir ta ugnelė prieblandojo pražuvo.
Pražuvo, Viešpatie, pražuvo.

Atleiski, Atpirkėjau,
Kad kojų perversų nežžiūrėjau
Be to šilkinio žibintuvo.
O perversos jos buvo.
Jos buvo, Viešpatie, jos buvo.

VAIDUOKLIS

Pažvelki, Viešpatie! Šie kauburėliai —
Tai užpustytos Tavo pėdos.
Tik lukterki! Kai saulė bus nusėdus,
Ir ūbauti pradės lieknė pelėdos,
Tu pamatysi, kad klajūnei vėlei
Drobule skolini, kurioj pats prisikėlėi.

Tik žemė nedrebės, kai ji iš kapo
Išeis pavaikštinėt beržų alėja;
Tik moters su kvapalais nebus atėję,
Tik neskubės, kaip Tu, į jai Galilėją.
Net nešiurs tarp rudenių lapų,
Tokia tyli, tokia tyli ji tapo.

Nuotrauka K. Ambrozaičio

OBELS ŽIEDAS

Obels šakelė taip traputė!
O tu supies, supiesi, žiede,
Saulėtekiu apsuvaigę paukščiai klieči,
Ir pievos šypsoi, rūkus nupūtę,
Ir tu supies, supiesi, žiede.
Tik ta obels šakelė taip traputė...
Nulūžęs merdėsi ant mano stalo
Sidabro vazoj lyg baltam karstely.

MONSTRANCIJA

Laukų rageli raliuonėli,
Tu saulę mums atraliavai.
Ir auksu užplieskė javai,
Lyg būtime šimtus monstrancijų pakėlė.

Tik jos nėra, tos žiburėtos
Su vidurėliu baltučiu.
Mes dar nesumalėm naujų kviečių,
Dar mūsų girnų akmenys pakluonėm mėtos.

(Iš rinkinio „Ir niekad ne namolei“)

štai yra minjatiūrinis ir vienaposis „Mėnulis“:

Kiekvienam rasos lašely

Tu drebė

Kaip sušilt tau, svetimšali,

Jei aušra už mūsų kalnelių

Neskubi? (13 psl.)

Gimtosios žemės peizažas ir jam artimi poetiniai įvaizdžiai dažnas sauleidžio nuotaikas sujungia į puikią tikrovės ir simbolio poetinę realybę.

Platu laukuos. Vagelės miežių,

Pabėgusios į tolį, tyliai

susiglaudžia

Ir klausosi, kaip graudžiai

Ir liūdina giesmę griežia

papievių vienišas žiogas.

I viršūnės kalnelių kelias

Žara rausva kaip pirmosios

spurgelės

Ir tavo žiedo neramioj akutėj

Paklydus žiūri, kaip visų ten
Pakalnėje, visų mūs temta kelias.

(Saulėleidis, 15 psl.)

Antrajame skyriuje „Keliai be kelrodžių“ apstu kauburėlinės mirties temos. Tačiau nešokiruojančios ir mirtinai negąsdinančios. Tai kažkaip tyliai sukaupias žmogaus skausmas, kokį mes randame liaudinėse našlaitelių dainose ar medžiuose dejuojančių vėlių mitologijoje.

Ji skundžiasi sušalusi.

O tiek ugnies aukštai Tu lieji!

Ir dunkso ten kažkur uraluose

Kapeliai mūsų apsnigtieji.

(20 psl.)

Tiesioginis pašnekesys su

Didžiuoju Kanklininku —

Atpirkėju ir Viešpačiu veda-

mas skyriuje „Mergaitė iš Magdalos“. Žmogaus dialogas su Dievu pasiekia čia didelės įtampos ir kraštutinių ribų. „Atgailos psalmėje“ jis įsikūnija tiesiog širdį draskančiu šauksmu. Visi tie liaudiniai kartojimai „Ne buvo, Viešpatie, nebuvo“, „Pražuvo, Viešpatie, pražuvo“ prapliumpa čia kraupiu autentišku raudojimu, kadaise girdėtu kaimo šermyse, išnešant velionį iš gimtųjų namų.

Tam tikru aštrumu, net sarkazmu kai kuriems šiandien įsigyvenusiems reiškiniams dvelkia paskutinis rinkinio skyrius „Vai sute mos“. Dauguma eilėraščių čia net kiek ilgesni negu Jasmanto įprastiniai. Tai, sakykime, labiau baladinio sukirpimo

posmai, sekantys beveik nuosekliai besivystančio įvykio raidą.

Visa Antano Jasmanto poezija, turint mintį jos turinį ir kalbinę išraišką, yra didelio kultūrinio brandumo vaisius. Ir visa tai padaryta, neatšokant nuo liaudinių įvaizdžių ir liaudinių kalbos niuansų paprastumo. Čia galbūt ir yra didžiausias šios poezijos laimėjimas.

Tačiau Jasmantas nėra vien tik gimininės aplinkoj užsidaręs. Yra eilėraščių, kuriuose Jasmantas, kaip ir Brazdžionis, susiliecia net su Švento Rašto tradicija. Tik jeigu Brazdžionį įsimeinam anuo jehovizmo jo didingumu ir kone baimė —

(Nukelta į 4 psl.)

Kelionė į Williamsburgo miestą

— VAICIULAITIS

Toli Virginijos pietuose, traukdamis „Antarkarkiai karkiai“, važiuojame vadinamojo Kolonijų vieškelio, kuris jungia istorines šios šalies vietas.

Viename vieškelyje, prie didžiulės sėkmės, arba Jokūbo, upės yra Jamestownas. Tai pirma anglų sodyba šioje krašte — jos pradžia siekia 1608 metus. Iki mūsų nuotykių ieškotojas, karys John Smithas, prieš tai, kaip pats savo atsiminimuose rašo, bastėsis net istorinėje Lietuvoje, kur atsidūrė, pasprukęs iš turkų nelaisvės. Antrame gale, vėl prie didžiulės Yorko upės, stovi Yorktowno miestelis, prie kurio buvo baigti Amerikos nepriklausomybės kariai, kai pasidavė britų kariuomėnė.

Williamsburgas anais laikais maždaug Yorktowno ir Jamestowno puslankelėje, Virginijos lygumose, išaugo Williamsburgas, kur prieš du šimtus su viršum metų būtam galėjus rasti pacius svarbiuosius Amerikos nepriklausomybės kūrėjus, — Jurgį Washingtoną, Tomą Jeffersoną, Patricką Henrį, George Masoną ir būrį kitų. Williamsburgas tada buvo Virginijos sostinė, — ne vien tik politinis, bet ir socialinis bei kultūrinis kolonijos centras. Priešrevoliuciniais laikais čia gyveno Anglijos karaliaus atstovas — gubernatorius,

kasmet posėdžiavo Virginijos seimelis ir aukščiausias teismas. Tada miestelį, kurio gyventojų skaičius siekė apie du tūkstančius, užplūdavo minios iš kitur. Užėję namai būdavo grūstė prisigrūdę. Ėjo arkliai lenktynės, mugės, baliai, krautuvėse buvo pilna prekių iš Londono. Kelatą savaičių miestelis uždavo, kaip bičių avių.

Iš arti ir toli suvažiavę vyrai aptarė prekybos reikalus, guto į kartamas ar kavines, kur galėjai gauti, ko tik širdis troško — nuo garsiojo Virginijos kumpių ir vietinio alaus iki skanėstų iš Barbados ir gerimų iš Prancūzijos. Kam rūpėjo menai, čia pat stovėjo antras miestelio teatras, kur vaidino Šekspyro „Venecijos pirkli“. O jeigu kas per daug įkaušdavo, triukšmą kėlė ar buvo nutvertas su pavogtu arkliais, tokiu už keiasdešimt žingsnių niūksio kalėjimas. Ir dabar šalia jo gali matyti lentas su skylėmis, į kurias bausmei įrakindavo nenaudėlio galvą.

Ne tik užė ir svarstė suvažiavę žmonės, bet vis labiau kaito politinė padėtis. Iš tikrųjų pirma nepasitenkinimo priežastis buvo iš Londono kolonijoms kraunami muitai. Virginijos seimelio rūmuose, Kapitolyje, griausmingai skambėjo garsaus anų dienų oratoriaus Patricko Henrio balsas, reikalavęs daugiau politinės auto-

nomijos. Anglijai nenusileidžiant, jis 1775 metais Richmondo mieste tarė į istorijos lapus nuėjusius žodžius: „Duokite man laisvę, — arba duokite man mirtį“.

Seimelis buvo susirinkęs ir 1776 metais, kai Philadelphiaje posėdžiavo Kontinento kongresas. Anot istorikų, šis seimelis buvo „viena iš reikšmingiausių parlamentinių sesijų šalies istorijoje“. Jis priėmė instrukciją Virginijos delegacijai Philadelphiaje — pasiūlyti nepriklausomybės paskelbimą. Liepos antrą Virginijos delegacijos narys Henry Lee pateikė Kontinento kongresui rezoliuciją, kurioje pareiškama, kad Amerikos kolonijos yra laisvos ir nepriklausomos ir kad jos visiškai nutraukia visus politinius ryšius su Didžiąja Britanija. Po dviejų dienų Philadelphiaje buvo paskelbta Amerikos nepriklausomybės deklaracija, kurią suredavo Tomas Jeffersonas, savo politines mintis subrandinęs William ir Mary kolegijoje čia pat Williamsburge.

Truputį anksčiau Virginijos seimelis priėmė žmogaus teisių deklaraciją, kurią istorikai laiko vienu iš didžiausių laisvės dokumentų visais laikais. Tame dokumente, kurio autorius buvo George Masonas, sakoma, kad „visi žmonės iš prigimties yra lygūs ir nepriklausomi“. Toliau deklaracijoje išdėstomos tokios esminės teisės, kaip religijos ir spaudos laisvė, kaip laisvi rinkimai.

Nuo tų Williamsburgo iškilimo ir klestėjimo dienų prabėgo daug laiko. Kai Virginijos sostinė po revoliucijos buvo perkelta į Richmondą, ilgą laiką jis nuostoj savo reikšmės ir virto eiliniu provincijos miesteliu. Gaisrai sunaikino tokius isto-

rinus pastatus, kaip Kapitolis ir Gubernatoriaus rūmai. Tačiau buvo likę jų planai ar kiek žinių, ir maždaug prieš šešiasdešimt metų kilo mintis Williamsburgą restauruoti, — atstatyti taip, kaip jis atrodė anomis istorinėmis dienomis. Darbas buvo pradėtas 1917 metais, ir užsimojimą finansavo Rockefellerio fondas. Iš senų laikų buvo likę viso labo aštuonioliosdešimt aštuoni pastatai, o visa kita yra naujai atkurta pagal senuosius planus, — po kruopščių pasirošimų, į kuriuos buvo įtraukti archeologai, architektai, istorikai, sodininkai ir kiti.

Williamsburgas šiandien

Dabar tarp tų pastatų šauniausiais atrodo Gubernatoriaus rūmai su stilingais geležiniais vartais, su puikiais parkais aplinkui, kaip buvo prieš du šimtus metų. Kapitolio rūmai kuklesni, bet jų istorinis svoris didesnis: iš čia Amerikai ir pasauliui nuskambėjo žmogaus teisių ir laisvių pagrindinės idėjos.

Trečias svarbus pastatas yra William ir Mary kolegijos pagrindiniai rūmai. Senosios dokumentuose rašoma, kad tai esąs žymiojo britų architekto Christopher Wreno kūrinys. Kolegija yra vienas iš svarbesnių šalies universitetų, kur mokslus ėjo bent keli Amerikos prezidentai.

Įžengęs į Williamsburgą, tu pasineri ne tik į politinę krašto istoriją, bet ir į šokiadieninį gyvenimą, koks jis buvo anais laikais, kada brėško Amerikos nepriklausomybės aušra.

Gloucesterio gatvė štai rieda karieta su puošniu vežėju, ir arkliai kanopos klapsi į grindinį. Įdomūs anie vaikinai ir mer-

ginos, apsirėngę kaip aštuonioliktame amžiuje. Restoranuose, krautuvėse, prie bilietų patarnautojai kaip iš senovės. Ir visas kitas gyvenimas. Įėjus pro anas duris, pamatysi du vyrus, darančius statines. Kitur kruopščia vario meistras, dar kitur priekalą kiju daug kalvis, o ten — du batsiuviai. Vienas jų, bedirbdamas, pasakoja, kaip anuomet batai būdavo siuvami, kaip jiems išgaudavo įvairias spalvas.

O, ir kas galėtų atsispirti anam kvėpėjimui: senoviskose krosnyse ten kepa duona! Miestelio pakrastyje sparnus kilnoja malūnas, triuškindamas kukurūzus.

Tiesiog stebuklingas paveikslas, ar regėjimas, o gal apžavai atsivėrė, įsukus į šoninę gatvėlę: ten prie ratelio, lygiai tokio, kaip mamytė verpdavo Didžiuosiuose Selviuose, sėdėjo jauna moteriškė, traukdama linus iš kuodelio. Šalimais stovėjo šepčiai, kokiais išsukuodavom linus, o už jų buvo mintuvai. Pastogėje laukė staklės su visais tais spielčiais, skletais, nytimis, šaudyklėmis, pakojėmis ir jau įpusėtu au-deklui, kuris kiek priminė lietuviškų drobių raštus. Lauke prie trobos kudakino vištos, žygiavo gaidys ir, sparniukus pakilodami, bėgiojo geltoni viščiukai. Tvarte mūkė veršinga karvė ir muistėsi arklys. Anapus tvoros, darželyje, žaliavo mūsų dainų rėtos.

Ir tada tau ateina kažkoki burtai, pasivaidena, lyg būtum grįžęs į savo tėviškės kiemą ir į anas saulelės dienas, kai iš tvartų į pievas ėjo karvės ir avys, kai pasišokinėdami bėgo ėriukai, ar, sparnais paplumpėjęs, giedojų gaidys...

Ne, čia buvo istorinis Virginijos miestelis, Amerikos nepriklausomybės idėjų lopšys Williamsburgas.

Netekome Fabijono Neveravičiaus

Tik per „Europos lietuvių“ mus pasiekusi žinia juodo gedulo brūkšniu vėl perbraukė mūsų literatūros puslapius: žinomas rašytojas **Fabijonas Neveravičius** mirė balandžio 17 d. Londono ligoninėje, Anglijoje. Mažai gūdžia realybė, kad nieko nėra amžino žemėje, kai pastaruoju metu itin padidėjusios mūsų rašytojų mirtys išseivijo ne tik pavienį literatūros bičiulį, bet ir visą visuomenę verčia neramiu krūpteli. Jaučiama, kad rašytojams vienas po kito išeinant, pasilieka čia bauginanti tuštuma, kurią bus nelengva arba ir visai neįmanoma užpildyti. Ačiū Dievui, kad bent gyvenimą baigusio neuitame kelyje tuštumos mums nekyla. Žvelgiant atgal, matyti velionio paliktosios mums knygos ir kitų nuveiktųjų darbų pėdsakai. Visa tai lengvina dar čia pasiliekančių liūdesį.

O tikrai rašytojo Fabijono Neveravičiaus nuėto gyvenimo kryžkelėse jo talentas, jo darbai ir jo rūpestiai įkasė ryškūs kelrodiniai stulpai, kurių niekas negalės praeiti, jų nepastebės.

Rašytojas Fabijonas Neveravičius buvo gimęs kaip tik ant devyniolikto — dvidešimto amžiaus slenkščio — 1900 m. liepos mėn. 6 d. senoje lietuvių bajorų šeimoje. Rašytojas tačiau nenuėjo kokiais kitokiais pasaulio keliais, o pasilikio prie savo tautos pagrindinio kamieno, kurio kultūriniais, visuomeniniais ir politiniais rūpestiais gyveno visą laiką.

Lietuvių literatūros lobyje pasilikio šie ryškūs Fabijono Neveravičiaus prozos veikalai: romanas „Dienos ir naktys“ (1935), dviejų tomų istorinis romanas, vaizduojas Lietuvos-Lenkijos padalinimų laikus „Blaskomos liepsnos“ (1936), 1931 metų sukilimą užgriebiantis romanas „Erškėčiai“ (1937), novelių knyga „Palaimintas juokas“ (1938) ir apysakos „Dienovidžio sutemos“ (1949), Vilniaus teatre buvo pastatyta pjesė „Priešai“, rankraštyje Lietuvoje likęs ir greičiausiai žuvęs romanas „Gulbių sala“ — Barboros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto tema. Buvo taipgi labai kūrybingas

lenkų, rusų ir anglų literatūros veikalų vertėjas lietuvių kalbon. Už Nobelio premijos laureato lenko W. S. Reymonto romano „Kaimiečiai“ vertimą lietuvių kalbon jam buvo paskirta 1939 m. PEN Klubo premija Varšuvoje. Kiti F. Neveravičiaus vertimai: S. Žeromskio „Nuodėmės istorija“, L. Tolstojaus „Anna Karenina“, Wallace „Ben Huras“, J. Kureko „Gripas siaučia Napravo“, G. Orwellio „Gyvulių farma“.

Pokario metų išseivijos veikloje buvo aktyviai įsijungęs į Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio (BDPS) užsienio delegatūrą ir vėliau į Lietuvių rezistencinės santarvės (LRS) vadovybę Europoje. Tuo laikotarpiu redagavo žurnalą „Santarvė“.

Rašytojai ir visa aktyvioji lietuvių visuomenė, Fabijoną Neveravičių atsisveikindami, lenkia galvas prieš velionį, jo knygas, jo rūpestius pasilikdami kaip pavyzdžius ir kaip atramą sau dar nebaigtoje kelionėje.

k. brd.

Rašytojas Fabijonas Neveravičius (1900. VII. 6 — 1981. IV. 17)

„Galerijai“ vieneri metai

Šį mėnesį sueina vieneri metai, kai Chicago miesto centre buvo atidaryta lietuviams tarnaujanti meno galerija, lietuviškai ir pavadinta „Galerija“. Kai man teko imtis iniciatyvos šią galeriją steigti ir gerokai padirbėti dėl didelių finansinių išpareigojimų bei aukštų nuomų, vis dėlto tikėjau, kad ji gyvuos ilgiau negu vienerius metus. Tada neturėjau jokio supratimo, ką pirmieji metai atneš, kokių rūpestių pareikalaus ir kokių džiaugsmų duos. Tai buvo aklas tikėjimas, kad iš to viso šis tas turės išeiti. Šiandien tie pirmieji steigimosi metai jau praėję. Žengiamo į antruosius.

Per praėjusius metus „Galerija“ surengė 14 parodų — 10 individualių, 4 grupines. Individualiai pasirodė šie menininkai (eilės tvarka): Algimantas Kezys (trys parodos), Uosis Judvalkis, Audrius Plioplys, James Hasse, Pranas Gailius, Vytautas Virka, Vilija Eivaitė, Rimvydas Cinka. Grupinėse dalyvavo su didesniu skaičiumi darbų Žibuntas Mikšys, Marija Gaizutienė ir Danutė Žilevičienė.

„Galerijos“ pagrindinis uždavinys buvo parodyti mūsų dailininkų darbus platesnei amerikiečių visuomenei. Lietuvių rengiamos parodos parapišose patalpose (ne kokia neįmanoma prasme tokia reikia laikyti ir čekagietiška M. K. Čiurlionio galeriją) buvo rengiamos daugiausia sau. Chicago Tribune korespondentas Jack Hafferkamp, aprašydamas naujai atsidariusią lietuvių galeriją miestui centre, pažymėjo, kad daugiau kaip 30 metų Chicago lietuvių laikėsi savo ratelyje. „Galerija“ turėjo sudaryti jiems progą išeiti iš savo ribų. Ar galima pasakyti, kad po vienerių metų bandymo tikrai taip įvyko? Aišku, nebuvo galima laukti, kad kiekvieną mūsų surengtą parodą aplankys didžiosios spaudos meno kritikai ir apskaitai jas aprašys. Juk ši galerija patalpoje pradžioje pasiskelbė, kad veiks kaip kooperatyvas, kuriame parodos galės rengti ir tie, kurie pajėgs užsimokėti nuomą bei padengti kitas parodos rengimo išlaidas. O vis dėlto Chicago meno kritikai joje surengtas parodas lankė ir savo laikraščiuose jas aprašė. Tie kritikai buvo Alan Artner (Chicago Tribune), Harold

Haydon, David Elliott, John Alderson (Chicago Sun-Times), J. Weiss, Susan Wheeler (The New Art Examiner), Henry Hanson (Chicago Magazine), Don Anderson (buvęs Chicago Today meno kritikas). Atsiliepiamai buvo dažniausiai teigiami, išskyrus vieną kitą mandagiai neigiamą pastabą (kas irgi yra gana gerai, žinant, kad pats blogiausias parodos įvertinimas yra jos ignoravimas).

Pačiu didžiausiu laimėtoju išėjo dail. Vytautas O. Virka, kurį Harold Haydon straipsnio antraštėje pavadino „world-class artist“ (pasaulinio masto dailininkas). Lietuvių ekslibrių paroda tas pats kritikas aptarė, sakydamas, kad tai nepaprastai turtinga lietuvių ekslibrių paroda (an exceptionally rich exhibition of Lithuanian book plates). Pačiu kiečiausiu meno kritiku Chicagoje yra laikomas Alan Artner iš Chicago Tribune. Jis aplankė Algimanto Kezio foto parodą apie „Medžius“ ir parašė recenziją, kurioje palygino šio fotografo darbą su Paul Strand ir Andre Kertesz darbais. Didžiosios amerikiečių spaudos kritikų lankymasis „Galerijoje“ ir domėjimasis joje išstatytų dailininkų darbais ir yra tas laimėjimas, kurio „Galerija“ ir siekė. Bent keletui lietuvių dailininkų buvo atidarytos naujos durys sunkiai apvaldomame meno pasaulyje.

„Galerijos“ pasisekimą galima matuoti ir kitu mastu, būtent, mūsų pačių domėjimusi ir jos vertinimu. Lankytojų atžvilgiu pradžia buvo gana kukli. Nauja vieta, neįprasta aplinka, daug kam tolaka važiuoti. Bet palaipsniui lietuvių lankytojų ir pirkėjų skaičius pradėjo vyti amerikiečius. Šiuo metu parodų atidarymuose ir „Galerijos“ krautuvėlėje publika yra pasidalinusi pusiau: ir lankytojų ir pirkėjų pusė yra lietuvių, pusė amerikiečių. Malonu pastebėti, kad lietuviškąją publiką daugiausia sudaro jaunesnioji karta. Padidėjo ir „Galerijos“ talkininkų skaičius. Pradžioje teko man vienam „Galerija“ rūpintis ir ją diena iš dienos aptarnauti. Viena iš pirmųjų bendradarbių, kuri iki šios dienos neapleido savo posto, yra Viktorija Kašubaitė-Matranga. Ji yra ryšininke su amerikiečių spauda ir eina valdybos pirmininkės pareigas Amerikos Lietuvių dailių

jų menų draugijoje (Lithuanian-American Fine Arts Association), kuri per pereinamus metus „Galerijoje“ surengė dvi parodas. Daug dienų „Galerijoje“ išbūdėjo Kazys Veselka ir Carol Zapolis. Paskutiniu metu energingai ir su dideliu pasižavėjimu prisidėjo prie „Galerijos“ personalo Rūta Pauperienė, Birutė Šontaitė ir Alvida Baukutė.

Dėl čia išvardintų priežasčių man norisi „Galerijos“ eksperimentą per praėjusius metus vertinti teigiamai. Gal yra ir kitaip galvojančių. Bet iki šiol mano girdėti neigiami atsiliepiamai daugiausia buvo nerimti: per toli važiuoti, blogas rajonas(!), kodėl ta „Galerija“ ne Jaunimo centre ir pan. Kur kas daugiau yra padrasinantių balsų, kurie sako, kad tokios galerijos miesto centre lietuviams jau seniai reikėjo. Viso to padrasintas, pasiryžau atnaujinti nuomą dar vieneriems metams ir tęsti pradėtą darbą toliau. Nuo gegužės 1 d. „Galerija“ bus inkorporuota Illinois valstijoje. Pradėta verbioti akcininkai-nariai, kurie, įmokėję 1,000 dol., tampa korporacijos savininkais. Per pirmąjį akcininkų susirinkimą nariais įstoję: dr. Šarūnas Peckus, dr. Algimantas Keleras, dr. Kastytis Jučas ir Rūta Pauperienė. Netrukus bus išrinkta taryba ir valdyba. Turint gerų bendradarbių ir neblogą finansinį užnugarį, reikia tikėtis, kad „Galerija“ pajėgs dar ne vienerius, bet ir daugiau metų aptarnauti mūsų kultūrinio poreikio. Nuo gegužės 8 iki 17 d. „Galerija“ rengia savo parodą M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre. Paroda bus pavadinta „Galerijos rinkiniai 1980/81“.

NAUJI LEIDINIAI

• **PASAULIO LIETUVIS**, 1980 m. gruodžio mėn., Nr. 12. Leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Leidėjas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba. Redakcija: R. Kasparas, L. Rimkus. E. Sakadolskienė ir R. Sakadolskis (vyr. red.). Administruoja Daina Kojelytė. Spaudžia „Draugo“ spaustuve. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata — 8 dol.

Šį kartą: Proveržis diplomatinis testinimui; Lietuvių Bendruomenės Visuomeninių reikalų, Svetimo, Kultūros tarybų veikla; Pokalbis su režisierium Jonu Jurašu; Pabaltijos gyventojų surašymo duomenys ir kt.

• **PASAULIO LIETUVIS**, 1981 m. sausio — vasario mėn., Nr. 1-2. Redaktorius Bronius Nainys. Redakcijos talkininkas — Romas Kasparas.

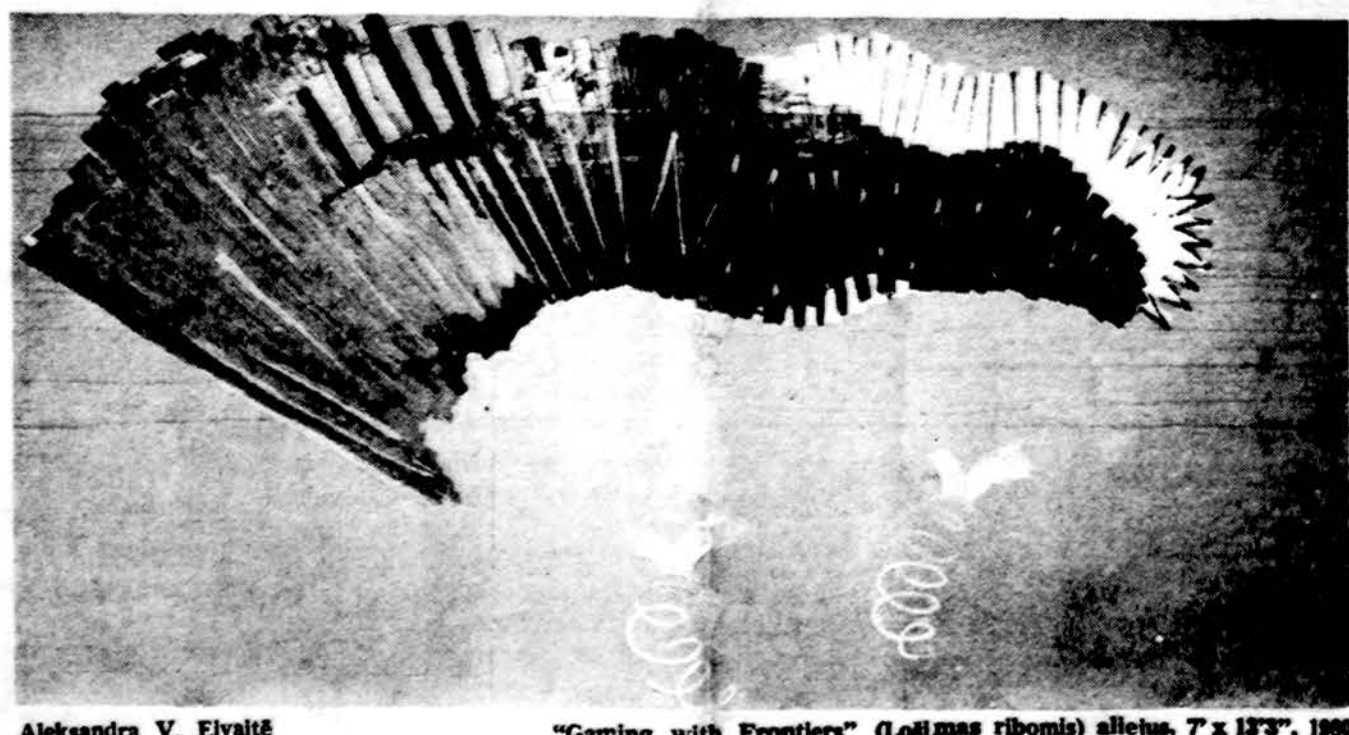
Šiame numeryje: Nepriklausomybės šventę minint; Bakim neiškraptoma rakštis laisvojo pasaulio sąžinėje; Pokalbis su Leonardu Valiuku; Lietuvių tautos naikinimas; Chicago Lietuvių operos 25 metų progą; Žvilgsnis į Australijos Lietuvių dienas; Išėjo negrįžti Katiliškis ir kt.

• **LIETUVIŲ DIENOS**, 1981 m. kovo mėn., Nr. 3 balandžio mėn., Nr. 4. Redaguoja Redakcinė kolegija. Leidžia ir administruoja Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029. Metinė prenumerata — 18 dol., Kanadoje — 20 dol.

Daug teksto ir nuotraukų skirta Los Angeles Dramos sambūriui ir jo vadovei režisieriui Dalilai Mac-

Joje dalyvaus Vytautas O. Virka, Pranas Gailius, Žibuntas Mikšys, Vilija Eivaitė ir kiti. Visi kviečiami į šią parodą gausiai atsilankyti.

Algimantas Kezys

Aleksandra V. Elvaitė

"Gaming with Frontiers" (Lošimas ribomis) aliejus, 7 x 13", 1980.

Vokiška knygutė apie Czesław'o Miłosz'o tėviškę

Marburge išspausdintas Herderio instituto bibliotekoje rodomos parodos katalogas su išsamiais dr. Povilo Reklaitis komentais ir 17 iliustracijų. Leidinio metrika:

Dr. Povilas Reklaitis. Die Heimat des Nobelpreisträgers fuer Literatur 1980 Czesław Miłosz. Katalog zur Ausstellung 1980/81. Schriften der J. G. Herder-Bibliothek Siegerland e.V. Band 4. Siegen 1980. 44 p.

Pradžioje duota 13 p. teksto, kuriame dr. Reklaitis cituoja Miłosz'o pasisakymus 1953-1976 metų knygose apie savo tėviškę Lietuvoje, šateinių dvare, Kėdainių apskrityje, ir apie Vilnių. Citatos paaiškina geografiniais ir istoriniais faktais. Pagal XIX a. dokumentus ir smulkius žemėlapius dr. Reklaitis sistemingai panagrinėja Miłosz'o motinos Veronikos Kunat-Sirutienės-Miłosz'ienės šeimos lizdą Šateiniuose ir tėvo Aleksandro Miłosz'o tėviškę Serbinų dvarą buv. Balty valsčiuje. Kartu aiškina Siručių ir Miłosz'ų genealogiją, atsekama Lietuvoje nuo 1580 metų. Czesław'o Miłosz'o studijų metai Vilniuje ir jo sentimentai Lietuvai paryškinti, greta kitų šaltinių, dar poeto pasisakymais Santaros-Sviesos suvažiavime Sodas, Michigane, 1978 metais. Miłosz'o pokalbis su Tomu Venclova buvo išspausdintas „Mūsų menyse“ ir lenkų „Kultūros“ žurnale Paryžiuje. Prieš tai Czesław'o Miłosz'o draugystė su Pranu Ancevičium Vilniuje, su Lietuvos diplomatu ir prancūzų poeto Oskaru Milašium Paryžiuje ir su poetu Juozu Kėkštu, kuris prieš 1955 metus yra išvertęs Czesław'o Miłosz'o poezijos rinktinę (išleista „Literatūros lanku“ lietuviškai Buenos Aires 1955 metais).

Iliustracijos parodo tą aplinką Lietuvoje, kuri buvo suformavusi Nobelio laureato asmenybę vaikystėje ir jaunystėje: barokinę Apytalaukio bažnyčią (čia Czesław'as buvo krikštytas), senuosius Kėdainius, Lietuvos kraštovaizdį, kryžius ir pakeles koplytėles, Vilniaus architektūrą. Įdėti du žemėlapiai: D. Lietuvos kunigaikštystės 1749 metų ir 1920-1939 metų Pabaltijo valstybių žemėlapis.

Dr. Povilas Reklaitis puikiai išnaudojo progą parodyti akademinę vokiečių visuomenę rinktinę Lietuvos vaizdą su aktualiais istoriniais komentarais, susiedamas su naujuoju Nobelio laureatu, kuris daugeliu atvejų patį priminė pasauliui savąją tėviškę Lietuvą.

Jurgis Gimbutas

Pocienę, žurnalo puslapius iliustruojant jos darbas; prisimenamas gintaras (Ava Saudargienė); recenzuojamos naujos knygos; puikūs įprastiniai skyriai: Moterų pasaulyje, Seimininkų kampeilis, Madų ir grožio pasaulis, Sveikata.

• **KARYS** 1981 m. kovo mėn., Nr. 3. Pasaulio lietuvių karių, veteranų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Zigmantas Raulinaitis. Administruoja Alfonsas Samušis. Redakcijos ir administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Metinė prenumerata — 13 dol.

Šiame numeryje: Kryžiuočių ordinas; Zemačių žygis į Karšuvą; Kelias į erdvę; Tai buvo anais laikais; Dezertyras (pabaiga); Saulių „Tremties trimas“; karinės žinių ir kt.

Antras kaimas į dvarus neišlaksto

Taip, tikrai laikosi. Kas sau į kokius dvarus nesikelia, neišlaksto. O tikrai, kaip senasis mūsų kaimas, kaip sodžius, laikosi krūvoje. Ir gerai! Nes tas malonus susibaudėlių būrys kasmet mus čia Chicagoje ne tik linksmina, bet ir verčia susimąstyti. Štai praėjusį savaitgalį jau pradėtas naujos programos sezonas — septynioliktasis! Jau 17 metų! Taigi linksmumas, kaip atrodo, kolektyvo nepaalsina, gal net kaip tik grūdina ištermę. Kas čikagiečių programos dar nematė, yra progą šį ir kitą savaitgalį.

Truputis šio sezono pavadėdžių. Aktoriai: Jūratė Jakšytė, Vaigailė Kavaliūnaitė, Juozas Aleksūnas, Eugenijus Būtenas, Juozas Kapačinskas

ir Jurgis Riškus. O toliau programoje dar ir šitaip rašoma: „Nedalyvaus — Vincas Lukas (nudaikęs plakatus), Rita Riškuvienė ir Jonas Kausas (pastarieji pasivadodami tvarko šviesas ir garsus) ir algirdas titus antanaitis (prievažda)“. Veikalų autoriai ten pat taipgi sužymėti: Algirdas T. Antanaitis, Kazys Bagdonavičius, Kazimieras Barėnas, Juozas Bulota, Juozas Erickis, Antanas Giedrius, Janušas Osenka, Augustinas Gričius — Pivoša, Vytautė Žilinskaitė, Vitalis Žukauskas ir dar daug vietinės ir sovietinės inteligencijos.

Kuo pasižymi šiemetinio sezono spektakliai? Visų aktorių brandesne vaidyba, mažiau suklupimų tekstuose, ir kiekvienas tariamas žodis geriau lekia per visą salę. Anksčiau ne kartą buvusi gana trankiai rėksminga ir ne visai pridurinta muzika, šį kartą tiksliai ir sklandžiai įvairavo nuo svajingo Chopino iki šiandieninės estradinės ugnies. Bet garsas buvo puikiai sekundė ir sekundė suderintas su sceniniu įvykiu ir to įvykio nuotaka. Praktiškos, patogios, tiek spalvine, tiek kompozicine prasme akiai labai malonios dekoracijos buvo pasinešusios net į monumetalumą. Ir šviešininkai dirbo kompiuterio tikslumu, akių neapkindami, leiddami pasigrožėti šviesos pluoštu, visada nukreiptu kur reikia.

Visos programos struktūra šį kartą buvo bene lygiausia ta

prasme, kad į kraštutinius pasinešusių kamputumų kaip ir nebuvo. Temos ir jas išsakantys žodžiai nieko — nešokiravo ir niekas pasipiktinęs pro duris neišėjo. Tačiau tai nereiškė, kad nebuvo iš jo juoktis. Tik to juoko priežastys buvo kiek labiau suliteratūrintos, sukulturnintos.

Suprantama, kai sceninių gabalų ir gabaliukų daugybė, ne visi jie vienodai publika sujudina. Kartais tik šiaip sau, ypač kai linksmumas daromas tik iš kokios gana bendrės situacijos, ne specialiai iš lietuviškos aplinkos ar veiklos. Mat savojo kiemo gėles yra labiausiai mielos ir vis labiausiai aki ir širdį patraukia. Net ir ne gėles, o paprasto savojo daržo daržovės gomuriui yra skanesnės ir gana. Gal būtų buvę dar geriau, jei tų čionykščių gėlių ir daržovių savosie lydvėse Antras kaimas būtų daugiau priaugęs. Savųjų aktualijų temos visada žiūrovą iškart pagauna ir verčia kvatotis. Tuo tarpu kokiems nors „tarptautinė“ bendrybė praeina net nešyptelėjus.

Tad tegu ir toliau mūsų Antras kaimas neišlaksto į dvarus ir į viensėdžius, o laiko si jau septyniolika metų rengiamoje kaimietiškoje pastogėje. Bagoti nebūsite, bet ženklo nepražūsit.

k. brd.

Jasmanto poezija

(Atkelta iš 3 psl.)

Kas tas, o kas, kuris atena iš Edmo, iš Bosros artinas drabužiais raudonais

tai Jasmanto posmai labiau susisiečia su „Giesmių giesmės“ sensualumu —

Tavo lūpos kaip taurelė žiedas. Aš pabūsiu bitele.

Neturiu aš nardo, anei silko. Vėju kvepia man veidai. Pamotė pašukine apvilko. Kai mane susiradai.

(Sulamitė, 18 psl.)

Aplamai Antano Jasmanto „Ir niekad ne namo!“ yra iškilioji 1980 metų knyga. Ir tokių ne kasmet išseivijo beprasirodo.